УДК 330.8

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-4-2>

Лопя Л.В.

*аспірант кафедри фінансів і підприємництва
Сумського державного університету*

Liliana Lopa

*PhD Candidate, Department of Finance and Entrepreneurship
Sumy State University*

ОНЛАЙН-ОСВІТА ЯК ОСНОВНИЙ ТРЕНД ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ

ONLINE EDUCATION AS THE BASIC TREND IN THE STUDY OF ECONOMICS

АНОТАЦІЯ

Обґрунтована необхідність дослідження онлайн-освіти як основного тренду вивчення економіки. Онлайн-освіта – це отримання освіти через інтернет або за допомогою інших подібних методів. Систематизовано ключові категорії онлайн-освіти та виокремлено їх збіжності та відмінності. Досліджено складники онлайн-освіти як основного тренду вивчення економіки: адаптивне навчання, мікронавчання, чат-боти, гейміфікація, віртуальна реальність, відеоконтент та спільна робота студентів. Наведено зарубіжний досвід щодо їх впровадження та практичного використання під час вивчення економіки. Українська онлайн-освіта почала розвиватися у 2014 році, коли майже одночасно запустилися три майданчики: ВУМ Online, EdEra і Prometheus. Сформульовано переваги і недоліки розвитку онлайн-освіти як основного тренду вивчення економіки та надано пропозиції щодо її запровадження на території України.

Ключові слова: онлайн-освіта, тренд, економіка, масові відкриті онлайн-курси, онлайн-платформа.

АННОТАЦИЯ

Обоснована необходимость исследования онлайн-образования как основного тренда изучения экономики. Онлайн-образование – это получение образования через интернет или с помощью других подобных методов. Систематизированы ключевые категории онлайн-образования и выделены их схожесть и различия. Исследованы составляющие онлайн-образования как основного тренда изучения экономики: адаптивное обучение, микрообучение, чат-боты, геймификация, виртуальная реальность, видеоконтент и совместная работа студентов. Приведены примеры зарубежного опыта касательно их внедрения и практического использования во время изучения экономики. Украинское онлайн-образование начало развиваться в 2014 году, когда почти одновременно запустились три площадки: ВУМ Online, EdEra и Prometheus. Сформулированы преимущества и недостатки развития онлайн-образования как основного тренда изучения экономики и даны предложения по его внедрению на территории Украины.

Ключевые слова: онлайн-образование, тренд, экономика, массовые открытые онлайн-курсы, онлайн-платформа.

ANNOTATION

The necessity of online education research as the main trend in the study of economics is substantiated. Online education is education through the Internet or other similar methods. The key categories of online education are systematized and their similarities and differences are highlighted. The components of online education as the main trend in the study of economics were studied: adaptive learning, micro-education, chat bots, gamification, virtual reality, video content, and student collaboration. Examples of foreign experience regarding their implementation and practical use during the study of economics are given. The advantages and disadvantages of the development of online education as the main trend in the study of economics are formulated and suggestions for its implementation in Ukraine are given. During the preparation of the article, general scientific research methods were used, includ-

ing historical and logical which were used in the process of studying the patterns of development of globalization processes; abstract and concrete, analysis and synthesis that are used to identify the latest trends in the study of economics. The authors also applied a causal (cause and effect) method of research and a synergistic approach. Now the main emphasis in the development of online education as a major trend in the study of economics will be placed on the so-called hybrid skills, when it is not enough to study only one area of knowledge, in addition, throughout life, a person will need completely different skills; multi-channel education and soft skills that include communication skills, teamwork, critical thinking and the ability to make quick decisions. Ukrainian online education began its development in 2014, when almost three sites were launched at the same time: VUM Online, EdEra and Prometheus. Massive Open Online Courses are online courses with large-scale interactive participation and open access by Internet. They can be considered as the most promising area in the current scenario of educational development, because this format offers the opportunity for everyone to get a quality education, regardless of the level of education and physical location of students.

Key words: online education, trend, economics, massive open online courses, online platform.

Постановка проблеми. За останні десятиліття кардинально змінилася система генерації і передачі знань, а їх обсяг багаторазово зріс. Сьогодні не можна за один раз, навіть за 5 або 6 років, підготувати людину до професійної діяльності на все життя. Нині щорічно обновляються близько 5 % теоретичних і 20 % професійних знань. Ці та інші виклики вимагають нового формату освіти, нових освітніх стратегій, які формують спроможність людини бути адекватною і темпам суспільних змін, і діапазону можливостей для власного розвитку. Слово тренд англословного походження. Сьогодні трендами називають найбільш перспективні освітні практики, які найближчим часом можуть стати масовими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Серед авторів: Р. Словін, Р. Джонсон, Д. Джонсон, Ш. А. Амонашвілі, І. П. Волков, І. П. Іванов, Є. М. Ільїн, В. А. Караковський, С. М. Лисенкова, Л. А. і Б. П. Нікітіни, В. Ф. Шаталов, М. П. Щетинін та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Зважаючи на те, що у світі під час вивчення економіки активно використовуються

онлайн-курси, спецпроекти, інтерактивні підручники, освітні блоги та інші інструменти онлайн-освіти, нагальною потребою сьогодення є проблема пошуку найбільш ефективних освітніх технологій, що здатні допомогти у вирішенні даної проблеми.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є аналіз особливості застосування та обґрунтування ефективності використання сучасних інструментів онлайн-освіти як основного тренду вивчення економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш ефективними в цьому напрямку виявилась стратегія освіти впродовж життя. Сам термін з'явився в 60-х роках ХХ ст., коли Рада Європи вводить спеціальний термін, що позначає процес безперервного навчання – Lifelong Learning Programme. В 70-х роках ЮНЕСКО надає цьому поняттю міжнародний масштаб, а в 1998-му принцип освіти впродовж життя береться за основу Сорбонської декларації і стає основним пріоритетом західної освітньої системи. У 2006 році Єврокомісія об'єднала різні навчальні та освітні ініціативи в єдину Програму навчання протягом життя [1].

Серед функцій навчання протягом життя виділяють: розвиваючу (задоволення духовних запитів особистості, потреб творчого зростання); компенсуючу (заповнення пробілів у базовій освіті); адаптивну (оперативна підготовка й перепідготовка в умовах мінливої виробничої й соціальної ситуації); інтегруючу в незнайомий культурний контекст; функцію ресоціалізації (повторної соціалізації) [2].

Синонімами поняття «освіта протягом життя» є:

Домашнє навчання – спосіб отримання освіти, який передбачає вивчення загальноосвітніх предметів поза школою (вдома, в освітніх центрах).

Анскулінг – навчання без відриву від сім'ї, можливо взагалі не за шкільною програмою.

Екстернат – можливість отримати освіту без необхідності щоденного відвідування школи.

Онлайн-освіта – отримання освіти через інтернет або за допомогою інших подібних методів [3].

На даний момент основними трендами економічної онлайн-освіти на думку автора є наступні:

Адаптивне навчання - один із «улюблених» трендів онлайн-навчання. Перевага адаптивного навчання в онлайн-освіті полягає в тому, що система пропонує учню наступний урок, ґрунтуючись на тому, як він вивчав попередній. Слухач в цій системі може пропускати матеріал, якщо вже знайомий з ним, оцінювати його як занадто легкий або занадто складний.

Мікронавчання. У 2018 році багато освітніх компаній оцінили переваги мікронавчання. Вони роблять його популярним рішенням як для бізнесу, так і для корпоративного навчання:

- легкість впровадження;
- короткий формат викликає менше опору в учнів;

– учні можуть проходити модулі кілька разів і легко знайти потрібний фрагмент;

– можливість застосування різних форматів (відео, гра, вікторина, інфографіка).

Чат-боти. Все більше компаній використовують чат-ботів або голосових ботів для індивідуального супроводу учнів.

Штучний інтелект може спрогнозувати поведінку учня, допомогти знайти йому потрібний контент, розібратися зі складним завданням, впоратися із опором навчання.

Гейміфікація. Навчання на основі ігор стало популярним трендом онлайн-освіти, оскільки дозволяє довше утримувати увагу учнів і враховувати їх інтереси в навчанні.

Віртуальна реальність. Віртуальна і розширена реальність дуже швидко стають популярними, оскільки з їх допомогою можна урізноманітнити навчальний контент, накладаючи графіку і зображення.

Відеоконтент. Відеоролики в навчанні - один із найбільш популярних форматів. Оцінивши, скільки часу люди проводять за переглядом роликів з YouTube, організації все активніше впроваджують відеоконтент в навчання.

При цьому в хід йдуть як міні-лекції від експертів, так і гумористичні ролики.

Peer-to-peer. Стає все більш популярним навчання, яке включає спільну роботу учнів. Методика включає проектне навчання, а також взаємодія учнів у різних каналах (форуми, чати та ін.) [7].

Ведення контенту, або систематизація контенту і надання його учням у вигляді оглядів, корисних збірок статей і т.д.

На думку Ананта Агарваля, головного виконавчого директора освітньої онлайн-платформи edX, розробленої спільно Гарвардським університетом та MIT, у 2019 році основний глобальний акцент у розвитку освіти буде на:

Так званих «гібридних навичках» – вже не достатньо вивчати лише одну галузь знань, до того ж, упродовж усього життя людина потребуватиме цілком різних навичок. Навчання ставатиме більш персоналізованим та будуватиметься за модульним принципом.

Багатоканальності освіти – поряд із навчанням, що вимагає фізичної присутності викладача, зростатиме роль онлайн-освіти. Крім того, онлайн-освіта повинна бути настільки пристосованою до реального світу, щоб людина могла відразу ж застосувати здобуті нею навички у власній діяльності.

«М'яких» навичках (soft skills) – комунікативні навички, вміння працювати в команді, критичне мислення та здатність швидко приймати рішення залишатимуться основними навичками, яких роботодавці очікуватимуть від своїх працівників і яких система освіти повинна навчати учнів [6].

Онлайн-освіта – сучасна та цікава модель навчання, якою скористалися вже сотні тисяч людей у світі.

“MOOC – “Massive Open Online Courses” – в перекладі за англійської це означає «Масові відкриті онлайн-курси», – це інтернет-курси з великомасштабною інтерактивною участю та відкритим доступом через інтернет.

На додаток до традиційних матеріалів навчального курсу, такі як відео, читання, і домашніх завдань, MOOC надає можливість використання інтерактивного форуму користувачів, які допомагають створити спільноту студентів, викладачів та асистентів [4].

MOOCs можна вважати найбільш перспективним напрямком у поточному сценарії розвитку освіти, тому що цей формат пропонує можливість всім бажаючим отримати якісну освіту, незалежно від рівня статків та фізичного розташування студентів. Такий формат навчання є, безсумнівно, благом для тих, хто є зацікавленими в отриманні різноманітних знань університетського рівня, однак, для людей, що обрали такий спосіб отримання освіти, також, існують і певні суттєві виклики.

Серед суттєвих переваг дистанційної форми навчання можна відзначити наступні:

- **Можливість навчатися у будь-який час.** Студент, який навчається дистанційно, може самостійно вирішувати, коли і скільки часу упродовж семестру йому приділяти на вивчення матеріалу. Він будує для себе індивідуальний графік навчання.

- **Можливість навчатися в будь-якому місці.** Студенти можуть вчитися, не виходячи з дому чи офісу, перебуваючи у будь-якій точці планети. Щоб приступити до навчання, необхідний лише комп'ютер з доступом в Інтернет. Відсутність необхідності щодня відвідувати навчальний заклад – безсумнівний плюс для людей з обмеженими можливостями здоров'я, для проживаючих у важкодоступних місцевостях, батьків з маленькими дітьми.

- **Навчання без відриву від основної діяльності.** Для навчання зовсім не обов'язково брати відпустку на основному місці роботи, виїжджати у відрядження. Також дистанційно можна навчатися на декількох курсах чи у декількох навчальних закладах одночасно.

- **Можливість навчатися у своєму темпі.** Не обов'язково навчатися у тому ж темпі, що й інші студенти. Студент завжди може повернутися до вивчення більш складних питань, кілька разів подивитися відео-лекції, перечитати переписку з викладачем, а вже відомі йому теми може пропустити. Головне, успішно проходити проміжні та підсумкові атестації.

- **Доступність навчальних матеріалів.** Доступ до всієї необхідної літератури відкривається студенту після реєстрації в системі дистанційного навчання, або він отримує навчальні матеріали електронною поштою. Зникає проблема нестачі чи відсутності підручників, навчальних посібників чи методичок.

- **Мобільність.** Зв'язок з викладачами, репетиторами здійснюється різними способами:

як on-line, так і off-line. Проконсультуватися з викладачем за допомогою електронної пошти іноді ефективніше та швидше, ніж призначити особисту зустріч при очному або заочному навчанні.

- **Навчання в спокійній обстановці.** Проміжна атестація студентів дистанційних курсів проходить у формі on-line тестів. Тому в студентів менше причин для хвилювань. Виключається можливість суб'єктивної оцінки: на систему, яка перевіряє правильність відповідей на питання тесту, не вплине успішність студента з інших предметів, його соціальний статус та інші чинники.

- **Індивідуальний підхід.** При традиційному навчанні викладачеві досить важко приділити необхідну кількість уваги всім студентам групи, підлаштуватися під темп роботи кожного. Використання дистанційних технологій підходить для організації індивідуального підходу. Крім того, що студент сам обирає собі темп навчання, він може оперативно отримати у викладача відповіді на виникаючі питання.

- **Дистанційна освіта дешевша.** Якщо порівнювати вартість навчання на заочній і дистанційній формах навчання, то дистанційна скоріш за все буде дешевшою. Студенту не доводиться оплачувати дорогу, проживання, а у випадку з зарубіжними вузами не потрібно витрачатися на візу і закордонний паспорт.

- **Зручність для викладача.** Вчителі, репетитори, викладачі, що займаються педагогічною діяльністю дистанційно, можуть приділяти увагу більшій кількості студентів і працювати, навіть перебуваючи у відрядженні чи на конференції за кордоном [5].

Разом з тим, дистанційне навчання не позбавлене і ряду недоліків:

- **Необхідна сильна мотивація.** Практично весь навчальний матеріал студент-дистанційник освоює самостійно. Це вимагає достатньої сили волі, відповідальності і самоконтролю. Швидше за все, ніхто його підганяти чи заохочувати до навчання не стане. Підтримувати потрібний темп навчання без контролю з боку вдається не всім.

- **Нестача практичних вмінь та навиків.** Досить проблемно якісно організувати дистанційне навчання за напрямками підготовки та спеціальностями, на яких передбачена велика кількість практичних занять. Навіть найсучасніші комп'ютерні тренажери не замінять майбутнім менеджерам «живої» практики.

- **Дистанційна освіта не підходить для розвитку комунікабельності.** При дистанційному навчанні особистий контакт студентів один з одним і з викладачами мінімальний, а то і цілком відсутній. Тому така форма навчання не підходить для розвитку комунікабельності, впевненості, навичок роботи у команді.

- **Проблема ідентифікації студента.** Поки найефективніший спосіб простежити за тим, чи студент самостійно здавав іспити чи залі-

ки, – це відеоспостереження, що не завжди можливо. Тому на підсумкову атестацію студентам доводиться особисто приїжджати до вузу або його філії [7].

Українська онлайн-освіта почала розвиватися у 2014 році, коли майже одночасно запустилися три майданчики: *ВУМ Online*, *EdEra* і *Prometheus*. При цьому, згідно з дослідженням масових відкритих онлайн-курсів, проведеним у 2015 році, в середньому в світі 15% слухачів онлайн-курсів успішно завершують навчання. За словами українських онлайн-освітян, в Україні ця цифра вища.

Prometheus. Цей український громадський проект масових відкритих онлайн-курсів з'явився лише у 2014 році, проте швидко став популярним. Студентом може бути кожен громадянин України незалежно від віку.

Перелік доступних лекцій надзвичайно широкий, на Prometheus можна знайти матеріали фактично на будь-яку тему та навіть підготуватися до ЗНО. Навчання безкоштовне, а сам процес складається з перегляду лекцій, виконання домашніх завдань та підсумкових іспитів. За умови успішного проходження курсів, ви отримуєте сертифікат.

1. **Coursera.** Один з найвідоміших освітніх проектів, завдяки якому всі бажаючі можуть прослухати лекції, запропоновані кращими університетами світу. Щотижня ви будете отримувати лекції та домашні завдання (виконувати їх треба обов'язково, в іншому випадку вам не нададуть сертифікат). Єдиний нюанс – перевіряти ваші завдання будуть такі ж самі студенти. Цікаво, що деякі матеріали вже перекладено українською мовою.

2. **EdEra.** Ще один український проект, покликаний зробити вітчизняне навчання доступним та якісним. Усі представлені курси є безкоштовними, але проект приймає благодійні внески. До кожної лекції обов'язково додаються конспекти з ілюстраціями та поясненнями. Щотижня студенти отримують домашні завдання, а в кінці курсу мають скласти іспит.

3. **Lingva.Skills.** Масштабний соціальний проект, створений за підтримки Уряду України для вивчення англійської мови. Курс безкоштовний, отже навчатися можуть усі бажаючі: наразі Lingva.Skills користуються як школярі, так і держслужбовці. Поки що доступні програми лише з англійської, але згодом перелік мов планують розширити. А щоб гарантовано заговорити англійською, додатково варто скористатися всесвітньо відомою платформою **Duolingo**, яка, до речі, має український інтерфейс.

4. **ВУМ.** Відкритий університет Майдану позиціонує себе як дистанційна платформа громадянської освіти. ВУМ пропонує більш ніж 30 тем для вивчення, кожен курс при цьому сформовано з лекцій, практичних завдань та контрольного опитування. В якості викладачів виступають представники успішних бізнесшкіл, а також громадські діячі [4].

Врахуйте, що дистанційна освіта вимагатиме від вас, передовсім, жорсткої самодисципліни, самостійності та усвідомленості. Необхідно вміти розподілити свій час, не відкладаючи виконання завдань до дня здачі.

З іншого боку, якщо ви здатні навчатися самостійно, ви маєте визначитися, що важливіше – отриманий сертифікат чи здобуті знання. Можливо, ви швидше опануєте науку, якщо вивчите теорію і почнете застосовувати її на практиці.

Сучасний ринок освіти пропонує масу можливостей навчатися дистанційно. З подальшим розвитком інформаційних технологій дистанційна освіта може стати широко вживаною формою. Але нині слід уважно вибирати навчальну програму і оцінювати свої можливості.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок про те, що серед трендів економічної онлайн-освіти можна виділити наступні: адаптивне навчання, мікронавчання, чат-боти, гейміфікація, віртуальна реальність, відеоконтент, спільна робота учнів, ведення контенту. Таким чином, навчання з елементами розваги відбувається у неформальній атмосфері і перетворюється у розвагу. Навчання у співпраці передбачає отримання знань людьми не лише на лекціях, курсах, а й за допомогою різноманітних гаджетів, книг, всесвітньою мережі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Charter on Lifelong Learning [Electronic Resource]. URL : http://www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/Publications/European_Universities_Charter_on_Lifelong_learning.pdf (дата звернення: 28.05.19).
2. Colley, H., Hodkins, P., Malcom, J. (2010). *Informality and formality in learning*. Lifelong Learning Institute University of Leeds.
3. Continuing education and lifelong learning trends. URL : <http://www.referenceforbusiness.com/management/CompDe/Continuing-Education-and-Lifelong-Learning-Trends.html> (дата звернення: 16.06.19).
4. МООС: переваги та недоліки нового формату навчання. URL: <https://brainbasket.org/mooc-perevagi-ta-nedoliki-novogo-formatu-navchannya/> (дата звернення: 25.06.19).
5. Дистанційна освіта: плюси та мінуси. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/articles/18/> (дата звернення: 07.07.19).
6. Перекрест, Ю. (2019) Три освітні тренди 2019 року – за версією гендиректора освітньої платформи edX. URL: <https://osvitoria.media/news/try-osvitni-trendy-2019-roku-zaversiyu-gendyrektora-osvitnoyi-platfomy-edx/> (дата звернення: 13.07.19).
7. Топ-8 трендов онлайн-образовання в 2019 году. URL: <https://edmarket.ru/blog/top-trends-for-elearning> (дата звернення: 21.07.19).

REFERENCES:

1. Charter on Lifelong Learning. URL : http://www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/Publications/European_Universities_Charter_on_Lifelong_learning.pdf (accessed: 28 May 2019).

2. Colley, H., Hodkins, P., Malcom, J. (2010). *Informality and formality in learning*. Lifelong Learning Institute University of Leeds.
3. Continuing education and lifelong learning trends. URL : <http://www.referenceforbusiness.com/management/Comp-De/Continuing-Education-and-Lifelong-Learning-Trends.html> (accessed: 16 June 2019).
4. MOOC: perevahy ta nedoliky novoho formatu navchannya [MOOC: Advantages and Disadvantages of the New Learning Format]. URL: <https://brainbasket.org/mooc-perevagi-ta-nedoliki-novogo-formatu-navchannya/> (accessed: 25 June 2019).
5. Dystantsiyna osvita: plyusy ta minusy [Distance education: pros and cons]. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/articles/18/> (accessed: 7 July 2019).
6. Perekrest, Y. (2019) Try osvitni trendy 2019 roku – za versiyeyu hendyrektora osvitn'oyi platformy edX [Three educational trends of 2019 according to the CEO of the edX educational platform]. URL: <https://osvitoria.media/news/try-osvitni-trendy-2019-roku-za-versiyeyu-gendyrektora-osvitnoyi-platfomy-edx/> (accessed: 13 July 2019).
7. Top-8 trendov onlayn-obrazovaniya v 2019 godu [Top 8 online education trends in 2019]. URL: <https://edmarket.ru/blog/top-trends-for-elearning>. (accessed: 21 July 2019).